

“ZORG DAT JE D,R BIJ KWAM”!

HET WOORDENBOEK DER KONINKLIJKE MARINE VAN TOEN EN NU

"ZORG DAT JE D,R BIJ KWAM"!

HET WOORDENBOEK DER KONINKLIJKE MARINE VAN TOEN EN NU.

THOM RENSING

Lanasta

ISBN: 978-90-8616-266-6

www.lanasta.com

NUR: 466

1e druk, augustus 2017

© Copyright 2017
Lanasta, Emmen

Vormgeving: Jt. Mulder

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved.

All correspondence regarding copyrights, translation or any other matter can be directed to:

Lanasta, Slenerbrink 206, 7812 HJ Emmen (NL).

INHOUD

7	<i>Voorwoord:</i>
11	<i>A.</i>
17	<i>B.</i>
29	<i>C.</i>
31	<i>D.</i>
35	<i>E.</i>
37	<i>F.</i>
39	<i>G.</i>
43	<i>H.</i>
47	<i>I.</i>
49	<i>J.</i>
51	<i>K.</i>
63	<i>L.</i>
67	<i>M.</i>
73	<i>N.</i>
75	<i>O.</i>
81	<i>P.</i>
89	<i>R.</i>
95	<i>S.</i>
105	<i>T.</i>
109	<i>U</i>
111	<i>V</i>
117	<i>W.</i>
121	<i>Z.</i>
125	<i>DE MARINE LUCHTVAARTDIENST (MLD)</i>
155	<i>Tot slot .</i>

In 1948 kwam de 'Karel Doorman' bij de Koninklijke Marine in dienst ter vervanging van het eerste vliegdekschip, met dezelfde naam. Ze werd in de tweede helft van jaren '50 verbouwd om het geschikt te maken voor gebruik door straaljagers. Daarbij werd een hoekdek aangebracht van acht graden, de hydraulische katapult werd vervangen door een stoomkatapult en er werd een deklandingsspiegelsysteem geïnstalleerd. Aanvankelijk was er ruimte voor zo'n 30 vliegtuigen, maar door het gebruik van grotere en zwaardere toestellen na de verbouwing waren dat er nog 20.

Voorwoord:

Zoals iedere rechtgeaarde Nederlander uit de geschiedenisboeken heeft geleerd, kan onze vaderlandse marine bogen op een roemruchte historie waarbij strenge discipline en tradities hoog in het vaandel staan. Het in stand houden van de eeuwenoude tradities vormt daarbij een van de belangrijkste fundamenten waarop onze zeemacht drijft.

Een paar eeuwen geleden bestond de voornaamste taak van de Nederlandse zeemacht uit het voeren van zeeslagen met schepen van vijandig gezinde mogendheden, waarbij de Hollandse “pikbroeken” het nogal vaak met de Engelsen, Fransen en Spanjaarden aan de stok hadden. De zee-oorlogen uit die reeds lang vervlogen tijden ontwaardden veelal in ruige en bloedige man tegen mangevechten, die niet zelden in het voordeel van de Hollanders werden beslecht. Ja, ja. In die tijd stonden de Nederlanders hun mannetje, zeker op zee om zo te zeggen! En niet te vergeten de rol die onze marinemensen tijdens de tweede Wereldoorlog speelden, al moest de Nederlandse vloot onder het bezielende commando van admiraal Karel Doorman tijdens de slag in de Javazee wel het onderspit delven tegen de vele malen sterkere Japanse vloot. Tijdens die ongelijke strijd met de Jappen kwamen enige duizenden dappere Nederlandse opvarenden, tezamen met vele Engelse, Australische en Amerikaanse marinemannen, om het leven en hebben daar ver van huis hun zeemansgraf gevonden.

Maar ook tijdens de watersnoodramp, die Nederland begin februari 1953 zo keihard trof, hebben zowel de varende marine als de Marine Luchtvaartdienst ruimschoots van zich doen spreken met het redden en in veiligheid brengen van talrijke inwoners van de provincies Zeeland en een gedeelte van Zuid Holland. Twee provincies die door de alles verwoestende stormvloed zo zwaar getroffen werden. Nog heel veel langer geleden moesten onze, toen nog uit hout vervaardigde, marineschepen de talrijke op de wereldzeeën varende schepen van de VOC (Vereenigde Oostindische Compagnie) beschermen tegen brutale overvallen van piraten of ander op de oceanen rondzwervend gespuis. Deze niets en niemand ontziende zeerovers hadden het vooral gemunt op de kostbare ladingen die de Hollandse koopvaarders vanuit verre oorden naar ons landje brachten.

Dat gebeurde allemaal in een tijd dat er ook “vaste prik” nog lijfstraffen bij de marine werden uitgedeeld. Maar het “kielhalen” of het tig keer met de “kat met zeven staarten” de ontblote rug van een overtreder van een der “boordregementen” aflossen, is er allang niet meer bij. Vandaag de dag heeft de qua materieel en personeel helaas zeer sterk gedecimeerde Nederlandse zeemacht een geheel andere, meer internationaal gerichte corrigerende en vredebestichtende taak gekregen.

Wat echter door de eeuwen heen als een ouderwetse bazaansmast overeind is gebleven, is de taal die men toen sprak en vandaag de dag nog spreekt bij de marine. In de loop van vele jaren is het taalgebruik binnen de Nederlandse zeemacht een compleet eigen leven gaan leiden.

Al sinds de tijd dat beroemde Hollandse zeehelden als Maarten Tromp, Piet Hein, Witte de Witt, en niet te vergeten Michiel Adriaanszoon de Ruyter geschiedenis schreven, houdt het marinevolkje er een eigen jargon op na.

Nadat de jaren van “houten schepen en ijzeren mannen” tot het verleden behoorden, bleef het aantal en gebruik van marine-termen echter in een gestaag tempo toenemen.

Tijdens het, door velen bekritiseerde, koloniale tijdperk van Nederland werd een substantieel detachement van onze marine voor langere tijd uitgezonden naar het voormalig Nederlands Indië. Dat betekende in dat geval dat er aan de reeds bestaande uitdrukkingen ook een flink aantal Maleise termen of afgeleiden daarvan, in de vorm van het zogenaamde “steenkolenmaleis”, in de analen konden worden bijgeschreven.

Kort na het einde van de Tweede Wereldoorlog volgden er nog veel meer Maleise termen of verbasteringen daarvan, toen “hele scheepsladingen” gerepatrieerde Indische Nederlanders (door de blanke marineman “blauwe jongens” genoemd vanwege de blauwachtige glans die over hun donkere haardos lag) als beroeps bij de Koninklijke Marine in dienst traden.

Het grootste gedeelte van de gebruikte termen in dit boek is vandaag de dag nog altijd actueel. Een aantal ervan is in de loop der tijd uit de mode geraakt, terwijl sommige oorspronkelijke marineuitdrukkingen in de loop der jaren door de “burgerhap” zijn overgenomen.

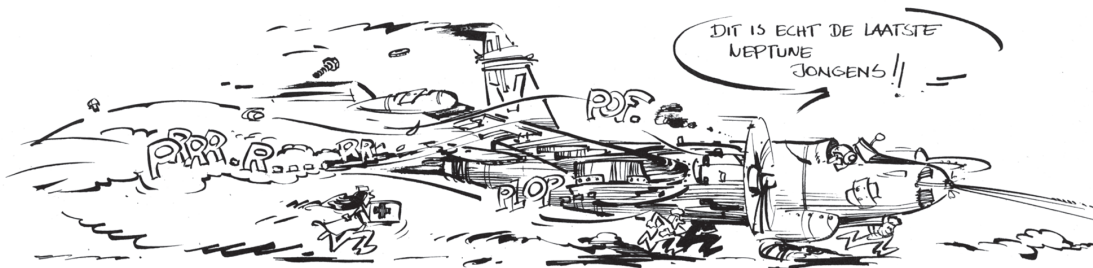
Recentelijk onderzoek echter heeft aangetoond, dat het gebruik van specifieke marine-uitdrukkingen met een Maleis tintje aan het teruglopen is. Omtrent de preciese oorzaak van die teruggang, tast men nog in het duister.

Het staartstuk van dit woordenboek is speciaal gereserveerd voor de MLD (Marine Luchtvaartdienst). Voor dit vliegende onderdeel van de koninklijke marine, dat na de Tweede Wereldoorlog binnen enkele jaren explosief uitgroeide van nul komma niks tot een substantiële zelfstandig opererende afdeling, compleet met het naar de grote oorlogsheld vernoemde vliegekampschip “Hr.Ms. *Karel Doorman*”, zijn aan de algemene marine-uitdrukkingen nog een aantal karakteristieke MLD termen toegevoegd.

Vanwege de dramatische bezuinigingen die de laatste jaren bij de Nederlandse defensie plaatsvinden, is ook de eens zo trotse Marine Luchtvaartdienst met zijn talrijke vliegtuigen van diverse makelij, op een paar helikopters na, helaas vleugellam geworden.

Vanwege het gespierde taalgebruik kunnen sommige marine uitdrukkingen bij de burgerhap wellicht een verkeerd beeld van de marineman scheppen, alsof hij of zij alleen maar grove taal in de mond nemen. Niets is echter minder waar. Het zijn deze wat meer “pittig” getinte termen die eens te meer onderstrepen dat marinemannen (en tegenwoordig gelukkig ook vrouwen) een imago hebben op te houden en absoluut niet van “de benauwde” zijn. De marine was en is door de eeuwen heen een instelling waar nu eenmaal geen plaats is voor watjes of kostschoolmeisjes. Ferme jongens, stoere knapen. Mannen met **BALLEN**. Jongens van Jan de Witt. Daarmee is onze vaderlandse zeemacht uitgegroeid tot het defensieonderdeel zoals het zich vandaag de dag profileert: een weliswaar sterk afgeslankt, maar hypermodern en perfect geolied bedrijf dat zowel nationaal als internationaal in hoog aanzien staat.

De auteur van dit woordenboek droeg gedurende vele jaren zelf ook de wapenrok bij de Koninklijke Marine, om nauwkeuriger te zijn: bij de Marine Luchtvaartdienst. In totaal verzamelde hij ongeveer 1000 van de meest gebruikte marine-terminen van vroeger en nu en rubriceerde deze in alfabetische volgorde. De uitdrukkingen zijn doorspekt met een aantal, veelal door auteur zelf beleefde anekdotes. De bijpassende, tot de verbeelding sprekende illustraties van Joes Wanders hebben er toe bijgedragen dat er een verdraaid leuk boek van de helling is gelopen. De foto's van enkele vliegbewegingen op het voormalige Nederlandse vliegveldkampschip *Karel Doorman* op zee zijn gemaakt vanuit een van de twee op de *Doorman* gestationeerde rescue-helikopters.

Het werkje zal bij vele oud-marinemannen en vrouwen ongetwijfeld herinneringen oproepen aan “zijn of haar tijd bij de baas”, terwijl het de “gewone burger” een unieke kans biedt om eens een nadere blik te werpen in de “kombuis” van het instituut dat marine heet.

De auteur wenst u bijzonder veel leesplezier met “ZORG DAT JE D,R BIJ KWAM”.

A.

AAL:

Populaire benaming voor de vlootaalmoezenier. Samen met de vlootpredikant, die het protestantse deel van de bemanning voor zijn rekening neemt, verzorgt de “AAL” alle mogelijke geestelijke zaken aan boord of op de walinrichting bij de marine. “In de baas z, n tijd” draagt de rooms-katholieke geestelijke het uniform van subalterne officier (luitenant ter zee derde, tweede of eerste klasse of hoger). Alleen de goudkleurige gallons op de mouwen van de onder de manschappen schertsend genoemde “Jezusofficieren” missen de fraai gevormde krul die de gallons van de andere marine-officieren sieren. Verschil moet er toch zijn, nietwaar? Naast het opdragen van de heilige mis op zon en kerkelijke feestdagen is de aalmoezenier tevens de steun en toeverlaat voor elk bemanningslid dat van het rechte pad dreigt af te raken of met persoonlijke problemen heeft te kampen. Maar daarnaast is de “AAL” ook de joviale peer waarmee je, zelfs als “puppus 3” (matroos der 3e klasse), gezellig een “pijpje” aan de tap kunt hijsen. De officiële aanspreektitel van een vlootaalmoezenier is, evenals bij de burgerhap: pater. (zie ook de term “barkasroeier”).

ACHTERGRONDPEILING:

Tijdens het voortbewegen van een schip op zee, met nog wel zicht op het vaste land, lopen bepaalde punten op de achtergrond (bijvoorbeeld bepaalde objecten op de wal) ogenschijnlijk met het varende schip mee. Door deze punten scherp in de gaten te houden kan men bepalen in hoeverre het schip zal “doorzetten”, m.a.w.: van de vooraf geplande koers zal gaan afwijken. Dit verschijnsel noemt men: “achtergrondpeiling”.

ACHTERZEILEN:

Degene die het schip achterzeilt is iemand die het schip heeft gemist door te laat te komen, waardoor hij of zij op de wal moet achterblijven. Diegene die zich schuldig maakt aan een dergelijk vergrijp, dat gelijk staat met “ongeoorloofd afwezig zijn”, wordt een achterzeiler genoemd. Hij of zij kan in vrijwel alle gevallen rekenen op een flinke “douw”. Elke vorm van excuus wordt bij voorbaat van tafel